

становлення світогляду та соціальних установок. Через що юнак набуває самостійності, впевненості у власних діях, стійкості до стресів.

Розвиток самосприйняття юнака, який навчається у вузі залежить від його внутріуніверситетської, внутрігрупової взаємодії з викладачами й однолітками. Протягом навчання у вищому навчальному закладі закладається професійна самосвідомість особистості. Вона включає: усвідомлення людиною норм, правил, моделей своєї професії, як еталону для усвідомлення своїх якостей; усвідомлення цих якостей в інших людях, порівняння себе з кимось іншим (абстрактним або конкретною колегою); облік оцінки себе як професіонала з боку колег; самооцінка своїх окремих сторін – розуміння себе, своєї професійної поведінки, а також емоційне ставлення і оцінювання себе.

Сучасному суспільству потрібен професіонал, який знає свою справу, може самостійно приймати рішення і відповідати за них. Тому, подальше глибоке вивчення професійного самоставлення в юнацькому віці буде ключем для розв'язання тих питань, які постають на шляху формування сильної особистості-професіонала.

Література

1. Бернс Р. Развитие Я-концепции и воспитание / Р. Бернс [пер. с англ]. Общ. ред. В.Я. Пилиповского. – М. : Прогресс, 1986. – 422 с.
2. Кочнеева Я. В. Развитие самосознания студентов как условие оптимизации профессиональной подготовки в вузе. / Я. В. Кочнеева // Вестник московского государственного университета. Серия «Психологические науки». – МГОУ. – №3. – 2007. – 400 с.
3. Молчанова О. М. Вплив емоційних переживань на розвиток особистості в юнацькому віці / О. М. Молчанова // Практична психологія та соціальна робота, 2011. – №7. – С. 55-58.
4. Почупайло В. Мій образ «Я»: Психологія для старшокласників / В. Почупайло // Психолог, 2010. – №42. – С.13-17
5. Сольська Т. Основні чинники формування самосвідомості в юнацькому віці / Т. Сольська // Вісник Київського інституту бізнесу та технологій. – 01/2010. – №1. – С. 121-123.
6. Столин В. В. Самосознание личности / В. В.Столин. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1983. 288 с.

УДК 159.922.8:364.272

О.С.ЮРКОВ, В.В.ОРСАГОШ
Мукачівський державний університет

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ РИЗИКУ ВЖИВАННЯ ПСИХОАКТИВНИХ РЕЧОВИН ПІДЛІТКАМИ

Упродовж останніх років дослідниками спостерігаються тенденції до зростання кількості неповнолітніх осіб, які вживають психоактивні речовини (ПАР), зниження віку підлітків, які вперше пробують ПАР; існування позазаконної доступності легальних наркотичних речовин (алкогольних і тютюнових виробів, медичних препаратів); розширення спектра вживаних речовин та формування на цій основі особливої молодіжної субкультури, однією з цінностей якої є незмістовне проведення дозвілля з уживанням

алкоголю та наркотиків. Для досягнення основної мети емпіричного дослідження вивчення соціально-психологічних чинників ризику вживання психоактивних речовин підлітками нами було складено програму емпіричного дослідження. В нашому дослідженні взяли участь учні Мукачівської ЗОШ №1 ім. О.С.Пушкіна.

Вибірка складала 60 учнів: 20 учнів – 7клас, 20 учнів – 8клас, 20 учнів – 10 клас.

Для вияву внутрішніх мотивів до вживання наркотичних речовин були проведені дослідження відповідно обґрунтованих вибраних методик:

1. «Стратегії сімейного виховання батьків».
- 2.«Оцінка відносин підлітка з класом».
3. «Опитувальник агресії Басса-Даркі».
4. «Скринінг-тест на зловживання наркотиками DAST (Drug Abuse Screening Test)».

За даними результатів проведеного дослідження виявлено наступні особливості учнів:

1. За методикою «Стратегії сімейного виховання батьків» нами було діагностовано: переважання авторитарного стилю виховання учнів батьками. В учнів 7-го класу, середнє значення $X_{сер.} = 5,75$, в учнів 8-го класу $X_{сер.} = 5,9$ в учнів 10-го класу середнє значення $X_{сер.} = 6,05$.

2. За методикою «Оцінка відносин підлітка з класом» нами було діагностовано: високий показник колективістського стилю в учнів 7,8,10-го класів числове значення якого в учнів 7-го класів $X_{сер} = 7,9$, в учнів 8-го класів $X_{сер} = 9$, в учнів 10-го класів $X_{сер} = 9,45$, що свідчить про те що учні сприймають групу як самостійну цінність.

3. За методикою «Опитувальник агресії Басса-Даркі» нами було діагностовано: в учнів 7,8,10-го класів високий рівень індексу агресивності, числове значення якого в учнів 7-го класу $X_{сер} = 23,35$, в учнів 8-го класів $X_{сер} = 24,25$, в учнів 10-го класів $X_{сер} = 24,65$, а також був діагностований середній рівень індексу ворожості, числове значення якого в учнів 7-го класу $X_{сер} = 9,05$, в учнів 8-го класів $X_{сер} = 8,5$, в учнів 10-го класів $X_{сер} = 7,6$. Узагальнюючи дані методики можна сказати що підлітки мають високий рівень агресії зокрема він найбільш проявляється у роздратуванні та вербальній агресії.

4. За методикою «Скринінг-тест на зловживання наркотиками DAST (Drug Abuse Screening Test)» нами були отримані наступні результати: за шкалою «наявність проблем із вживанням наркотиків» середнє значення складає $X_{сер.} = 6,85$ - в учнів 7-го класу, $X_{сер.} = 6,9$, - в учнів 8-го класу, а також $X_{сер.} = 7,35$ - в учнів 10-го класу.

Результати методики свідчать про те, що зловживання наркотичними засобами є притаманно для підлітків. У зв'язку з проблемою вживання психоактивних речовин підлітками нами було розроблено корекційну програму для профілактики наркоманії. Корекційно-тренінгова програма спрямована на формування здорового способу життя підлітків через тіло, тілесні відчуття для вивільнення негативної енергії назовні для душевного спокою. Основна мета

покращення фізичного, психічного, соціального здоров'я і на цій основі протидіяти наркоманії. Наша тренінгова програма мала на меті профілактику наркоманії за допомогою формування здорового способу життя пов'язаними із заняттями спорту. У школі стали частіше проводитися заняття спортом з учнями і помітно зріс інтерес до спорту. Проводячи порівняння груп за показниками методики «Скринінг-тест на зловживання наркотиками DAST (Drug Abuse Screening Test)» спостерігається зменшення ризику вживання наркотиків після проведення корекційно-тренінгової програми «Формування здорового способу життя». Для наочного представлення дані подано у вигляді гістограми на рис.1. І на основі цього дані рекомендації психологу школи, вчителям, батькам.

Рис. 1 – Порівняння результатів дослідження

Література

1. Вієвський А.М. Наркологія і медицина / А.М. Вієвський. - К. : АПН, 2011. - 21с.
2. Маркова М.В. Наркологія і медицина / М.В.Маркова. - К. : АПН, 2010.— 222 с.
3. Бурлака Н.В. Вікова психологія / Н.В.Бурлака. - К. : АПН, 2012. — 255 с.